

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Ústav profesního rozvoje pracovníků ve školství

PROBLEMATIKA DOPINGU VE SPORTU

Bakalářská práce

2010

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav profesního rozvoje pracovníků ve školství

PROBLEMATIKA DOPINGU VE SPORTU

Bakalářská práce

Autor : Tomáš Vopršal
Obor : Vychovatelství
Typ studia : Kombinované studium
Vedoucí práce : PaedDr.. Jana Hájková

2010

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně pod vedením PaedDr. Jany Hájkové . V práci jsem použil informační zdroje uvedené v seznamu

Ve Slaném dne 10.3.2010

.....

Děkuji PaedDr. Janě Hájkové za odborné vedení , spolupráci a pomoc při zpracování této bakalářské práce.

OBSAH PRÁCE

1 ÚVOD

2 DOPING

2.1	Definice dopingu.....	8
2.1.2	Historie dopingu.....	9
2.1.3	Doping ve 20.století.....	11
Zakázané látky a metody dopingu		
3.1	Zakázané látky.....	14
3.1.1	Zakázané látky při soutěži.....	17
3.1.2	Látky zakázané v určitých sportech.....	18
3.1.3	Metody dopingu.....	20
3.1.4	Možnosti užití.....	22
4.1	Kontrola a postihy při dopingu	
4.1.1	Organizace antidopingové kontroly	23
4.1.2	Postihy za užití dopingu	25
5.1	Organizace zabývající se bojem proti dopingu	
5.1.1	Mezinárodní organizace.....	27
5.1.2	Organizace v ČR.....	29
6.1	Doping jako součást politického boje.....	31
6.1.1	Obecné srovnání východ – západ.....	32
6.1.2	Doping v bývalé ČSSR.....	34
7.1	Formy a metody boje proti dopingu	
7.1.1	Celosvětové trendy.....	37
7.1.2	Zapojení ČR do boje proti dopingu.....	38
8	DISKUSE.....	41
9	ZÁVĚR.....	43
10	LITERATURA.....	44

ÚVOD

Téma této práce jsem si vybral z důvodu, že v dřívější době jsem aktivně sportoval, ke sportu se snažím vést i své děti. Je však velmi složité vychovávat děti k poctivosti v životě i sportu, když se stále setkávají s problémy nepoctivých sportovců. Vysvětlení proč k dopingu dochází a kdo ho používá, není jednoduché. Cílem této práce je tedy podat ucelený pohled na danou problematiku, která je v dnešním sportu stále aktuální.

Doping je porušení všech pravidel etiky, na nichž je sportovní zápolení založeno. Nad sportem, který má fungovat jako zdroj odreagování se od denního stresu a má být zábavou pro miliony lidí se tedy vznáší stín nepoctivosti a potlačování principu fair – play. Mělo by být tedy jednou z prvořadých snah nejen sportovců, sportovních činníků, ale i diváků docílit toho, aby byl sport opět tzv. čistý. Aby se do sportovního zápolení opět vrátila radost z toho, co je člověk schopen vlastní pílí a schopnostmi dokázat. Bez toho, aby mu pomáhalo neférové jednání. A to i za cenu, že se sníží hranice světových rekordů a dosažených výkonů. Myslím si, že toto není příliš vysoká cena za uchování ideálů fair – play.

Je to zřejmě dlouhá cesta a bude narážet na spoustu překážek. Musím přiznat, že se jedná o utopii. Zatím se sport stále více vzdaluje od svého původního určení a stává se záležitostí ekonomickou a politickou. Stále více se setkáváme v médiích se zprávami, že ten a ten sportovec byl přistižen při používání nezákonných látek či metod. Je to však pouze vina daného jedince, či je za ní zodpovědný i někdo jiný. Praxe je taková, dopovals? Máš doživotní cejch. Musíme však vzít v potaz i to, že tlaky politiků, farmaceutických firem a bohužel i sportovních činitelů, nutí sportovce používat tyto prostředky a doufat, že zůstanou neodhaleni.

I přes tento názor není cílem dořešit otázku etiky, ale poukázat na to jaké jsou trendy v dnešní době a jaké jsou možnosti potírání dopingu ve sportovním světě.

2.1 DEFINICE DOPINGU

Definice dopingů je velmi mnoho. Nejvýstižnější je ta, kterou uvádí Antidopingový kodex olympijského hnutí z roku 1999. Doping definuje jako: „užití prostředku, látky nebo metody, který může potenciálně poškodit zdraví sportovců, nebo zvyšovat jejich výkon (případně obojí), nebo je jako doping uváděna přítomnost jakékoli zakázané látky v těle sportovce, nebo důkaz o použití zakázané látky nebo důkaz o použití zakázané metody“.(http://www.antidoping.cz/seznam_zakazanych_metod_2010.php)

Podle Antidopingového kodexu ze dne 1.1.2004 je doping naplnění jednoho, nebo i více z 8 antidopingových pravidel.

1, přítomnost zakázané látky nebo jejich metabolitů či indikátorů v těle sportovce. Sportovec je zodpovědný i za to, aby se látka nedostala do jeho organismu i bez jeho vědomí. Výjimkou jsou látky uvedené na seznamu s danými tolerančními limity. Případně zakázané látky vyprodukované endogenně.(látky tělu vlastní zvýšené nad stanovené limity)

2, použití či pokus o použití zakázané látky nebo zakázané metody (bez ohledu na úspěch použití)

3, odmítnutí či nedostavení se k odběru vzorků

4, porušení pravidel dostupnosti sportovců mimo soutěž

- každý sportovní svaz je povinen nahlásit Antidopingovému výboru jména a adresy sportovců splňujících kritéria národního svazu pro testování

- každý sportovec je povinen 1x za 3 měsíce oznámit svazu místa a časy tréninků a tyto průběžně aktualizovat

- pokud nebude sportovec v průběhu 1,5 roku zastižen na daném místě je to považováno za doping

5, podvádění či pokus o podvádění v průběhu jakékoli části dopingové kontroly

- využití jiné osoby k odběru vzorku

- použití jiného vzorku

- a další

- 6, držení zakázaných látek a látek umožňujících zakázané metody
- jedná se i o dobu mimo soutěž, pokud sportovec neprokáže terapeutické důvody (předem musí nahlásit antidopingovému výboru)
 - toto pravidlo je závazné i pro doprovodný personál
- 7, nakládání či pokus o nakládání s jakoukoli zakázanou látkou či látkou umožňující zakázané metody
- 8, podávání či pokus o podávání zakázané látky nebo aplikace či pokus o aplikaci zakázané metody jakémukoli sportovci, nebo podněcování, napomáhání, navádění, zakrývání skutečnosti nebo jiná spoluvina, která je porušením či pokusem o porušení antidopingových pravidel

V závislosti na porušení jednotlivých pravidel jsou vyjmenovány i sankce za jejich porušení, které mohou vyvrcholit až doživotním zákazem činnosti.

(http://www.antidoping.cz/umluva_unesco.htm)

2.1.2 HISTORIE DOPINGU

O tom, že drogy jsou s lidskou činností spjaty již od nejstarších dob bylo již sepsáno mnoho pojednání. Že se drogy užívaly již ve 3. tisíciletí př.n.l. svědčí čínská rytina znázorňující postavu císaře žvýkajícího rostlinu Ephedra, obsahující dodnes často využívanou stimulační látku efedrin. Výjev má poukázat na fakt, že císař musí být vždy v plné síle, aby mohl spravovat svojí říši.

Řecký básník Homér popisuje, že řecký hrdina Achilles zvyšoval svoji sílu požíváním kostní dřeně lvů, norský mytologický hrdina Bersekers byl před bojem ovlivněn psychoaktivními účinky konzumované houby, v Africe členové prehistorických kmenů používali rostlinu Cola accuminita před běžeckými soutěžemi. Asiec Huns (350 let př.n.l) pojídal varlata zvířat s cílem zvýšit svou agresivitu, antičtí Egypťané používali mix olejů a šípku a Řekové využívali účinků halucinogenních hub. Víno, pivo a alkoholické nápoje všeobecně jsou známy již od pravěku.

„Podle francouze R.Jeudina, který našel originál legendy o první antidopingové zkoušce, museli v 16. století př.n.l. sportovci v Thébách dýchnout na rozhodčího, zda nepili nějaký alkohol, který byl při hrách zakázán. V Řecku příprava sportovců probíhala již na profesionální úrovni. O jejich přípravu se starali profesionální trenéři,

jejichž úkolem bylo zajistit jejich fyzickou zdatnost, techniku a složení stravy. Mezi trenéry byl například i slavný matematik Pythagoras. Složení stravy v životě sportovců hrálo velmi významnou roli. Podle typu disciplíny, byl sportovcům doporučován určitý druh masa. Například skokané maso kozí, zápasníci maso vepřové a atleti maso drůbeží. Se složením stravy se velmi experimentovalo. Kromě toho se však začaly objevovat i látky ke zvýšení výkonnosti závodníků. Podle Plinia se v 1. století př.n.l. začal využívat odvar z přesličky k zamezení tzv. "velké a tvrdé sleziny". Tímto odvarem se mělo snižovat její prokrvení. Pro zvýšení jeho účinku se ještě přidávaly i různé houby. Protože Řekové znali mnoho omamných látek využívaných při náboženských obřadech, je zřejmé, že jich využívali i při přípravě svých sportovců. O tom svědčí i dochované zprávy o tom, že při antických Olympijských hrách docházelo k podvodům a pokusům o uplácení. Doping se stal nedílnou součástí her, neboť možnost kontroly byla v podstatě nulová.“(Hnízdil, J.2000 str.15-16)

Slovo doping pochází z jihoafrického dialektu, kdy bylo slovo **dope** používáno pro výraz povzbuzující nápoj požívaný válečníky Zulů při náboženských slavnostech. Původně bylo toto slovo využíváno pouze pro použití povzbuzujících prostředků pro koně. Až později se tento výraz vžil pro všeobecné použití podpůrných prostředků.

V novodobém sportu se začalo dopingu ve větší míře využívat ve druhé polovině 19. století , kdy se sport začíná dostávat do popředí a vydobývá si své postavení v civilizované společnosti. Příkladem může být pořádání prvních cyklistických závodů ve Francii. Protože tyto závody byly pořádány jako vícedenní a sportovci při nich překonávali velké vzdálenosti, kladly velký důraz na fyzickou zdatnost a odolnost účastníků. Proto začali využívat různé prostředky proti únavě a od kávy a alkoholu brzy přešli k používání léků. První známou obětí použití těchto prostředků byl anglický cyklista Linton, který zemřel v roce 1866 při závodě Bordoux – Paříž na následky užití léku Trimetyl. Ani tato nešťastná událost však neodradila od používání podpůrných prostředků a brzy se doping dostal i na olympijské hry.

V roce 1904 se Tom Nicka vítěz maratonu po doběhnutí do cíle zhroutil a jen včasná pomoc lékařů mu zachránila život. Vyšetřováním bylo zjištěno, že požil směs syrových vajec a strychninu.. Na IV. novodobých olympijských hrách v roce 1908 byl vítěz maratonu Pieter Dorand diskvalifikován za použití strychninu.

V první polovině 20. století byly mezi sportovci oblíbené a užívané hlavně směsi alkoholu, kofeinu, kokainu, heroinu, nitroglycerinu, strychninu, etheru a opia. Vzhledem k tomu, že v této době nebyl doping nijak zvláštním způsobem sledován, je poměrně dost málo informací o jeho užívání. Více informací je spíše z oblasti vojenské, kdy byly testovány a později i hojně využívány látky k posilování organismu a otupění bolesti. V těchto případech se jednalo hlavně o amfetamin a pervitin.

Dopingem se začal zabývat Mezinárodní olympijský výbor již v roce 1938 a po druhé světové válce vydal rezoluci, že používání dopingových prostředků je neslučitelné s myšlenkou sportovního zápolení a že ten kdo používá takové prostředky se nesmí zúčastnit amatérských závodů ani olympijských her, tato rezoluce se nijak nedodržovala. Bylo to zapříčiněno zejména tím, že v té době neexistovaly zkoušky, které by prokázaly přítomnost metabolitů dopingových látek v moči a neexistovala tudíž žádná kontrola. Teprve od šedesátých let 20. století lze hovořit o kontrole dopingů, kterou umožnilo vypracování a zavedení postupů kontroly metabolitů v tělesných tekutinách sportovců. V roce 1967 přijala Rada Evropy první dokument o právní úpravě dopingů. Bezprostředním podnětem pro jeho přijetí byla dopingová aféra v roce 1966 na mistrovství světa v silniční cyklistice a dále pak úmrtí britského cyklisty Tommy Simpsona na Tour de France v roce 1967. V tomto dokumentu byla podána definice dopingů a doporučeno vládám členských zemí, aby přijaly účinná antidopingová opatření. Řada evropských zemí na toto doporučení reagovala zejména prostřednictvím národních organizací. Rada Evropy tímto činem podnítila také sportovní federace včetně Mezinárodního olympijského výboru k tomu, aby dopingové problematice věnovala zvýšenou pozornost. O tom jaký problém doping v této době byl, asi nejlépe svědčí slova amerického spisovatele Johna Hobermana , který říká: „ Velký sport začíná tam, kde končí lidské zdraví“.(<http://www.bodybuilding.cz/index.htm> - Ladislav Pyšný)

2.1.3 DOPING VE 20. STOLETÍ

S rozvojem vědních oborů jako je chemie, potravinářství a poznatků v lékařství se samozřejmě začínají rozvíjet i nové metody a vyvíjet nové prostředky ke zvyšování

výkonnosti a odolnosti sportovců, vojáků a osob pracujících ve stresových a ztížených pracovních podmínkách. S tím souvisí i vývoj metod tyto prostředky odhalujících a činnost antidopingových organizací se vyvíjí a daří se odhalovat stále více sportovců užívajících nezákonné prostředky. Když byl v Německu objeven Hauschieldem metamfetamin netušil nikdo, že bude později zneužit k dopingu. Původně se využíval k povzbuzení vojáků na frontách 2. světové války. Po válce se začaly tyto prostředky zneužívat v nejvyšší míře v cyklistice. Projevilo se to řadou dopingových skandálů v roce 1950. Zneužívání této látky, v profesionální cyklistice, bylo na takové úrovni, že v letech 1960 – 1967 se tvrdilo, že žádný cyklista, který není pod vlivem na start ani nenastoupí. Cyklistika, ale nebyla jediné odvětví sportu, kde se podařilo dopingu pevně usadit. V Itálii v roce 1961 bylo u 27 % fotbalistů prokázáno užití přípravků obsahujících amfetamin. K užití jednou či vícekrát se přiznalo dokonce 97% dotázaných. Proto potřeba vzniku a zavedení antidopingových kontrol do systému všech sportovních odvětví bylo nutností.

Problémem o kterém se v souvislosti s dopingem příliš nehovoří je ekonomická stránka. V době, kdy farmakologické firmy zažívají ohromný rozvoj, je více než pravděpodobné, že své zájmy obrátí i směrem ke sportu. Proto se začínají objevovat na trhu tzv. zaručeně zdravé přípravky k celkovému posílení organismu. Mezi nimi se však stále častěji objevují přípravky obsahující některou ze zakázaných látek nebo její derivát. Dále je na sportovce i sportovní činitele činěn nátlak ze strany sponzorů. Při politice „my jsme vám dali peníze a teď chceme ty nejlepší výsledky“ dochází dost často k tlaku k užití nějakého přípravku zaručujícího vyšší výkon.

Samostatnou kapitolu 20. století tvoří experimentování s hormony. V roce 1935 po izolování testosteronu Laquerem a současném zkoumání účinků pohlavních hormonů na svalovou hmotu vědci Kochakianem a Muflonem, vyvstává otázka využití účinků anabolických steroidů na výkonnost jedince, neboť injekční testosteronové sloučeniny se staly dosažitelnými již před 2. světovou válkou. Podle sporých údajů byl testosteron používán nacisty vedle léčebných účinků při poranění, i ke zvýšení agresivity německých vojáků.

Ve sportu se se steroidy setkáváme od počátku 50. let. Příkladem byli vzpěrači Sovětského svazu. Lékař amerického týmu Dr.J.Ziegler byl zpočátku udiven „obrovskou“ svalovou hmotou sovětských závodníků i jejich potížemi s močením, kdy

celá řada z nich musela být cévkována. Po osobním zjištění důvodů, kterými byla aplikace testosteronu, začal spolupracovat s farmaceutickým průmyslem i užíváním hormonů u sportovců. Výsledkem bylo vytvoření prvního syntetického anabolického androgenního steroidu methandrostenu s výrobním názvem **Dianabol**. Další pronikavé výsledky sportovců Sovětského svazu na OH v Římě v roce 1960, kdy se již všichni dozvěděly o sovětské tajné zbrani a osobní aktivity Dr.Zieglera, daly vlastně světu novou epidemii. Po počátečním užívání úzkou skupinou vzpěračů a kulturistů, došlo k ohromnému nárůstu v užívání. (Vše o doping 1 Historie_, E Triatlon - triatlonový magazín.mht)

Podle průzkumu provedeného na OH 1972 v Mnichově, profesorem B.Youngem a diskařem J.Silvestrem bylo zjištěno, že 68% dotazovaných sportovců zvolených lehkotletických disciplín udalo užívání anabolik.

Důvodem rozšíření nedovolených prostředků ve sportovních disciplínách v 60tých letech jsou zejména liberální postoje jednotlivců společnosti, která byla poměrně liberální v tomto období k jedincům experimentujícím s drogami a obrovský rozvoj farmakologického průmyslu, který nabídl rozsáhlé množství méně toxických a více účinných látek, umožňujících zlepšit sportovní výkon jedince. Tento nárůst pokračuje, i přes zahrnutí steroidů v roce 1974 na seznam zakázaných dopingových látek, bohužel i v 80tých letech bylo předepsáno z lékařské indikace v USA více než 3 miliony receptů. (http://www.bodybuilding.cz/pysny/historie_uzivani_drog_ve_sportu.html)

Zavedení účinné kontroly na anabolické steroidy od XXI. OH 1976 v Montrealu znamenalo nepochybně významný zlom v hrozivě narůstajícím trendu používání těchto látek v přípravě sportovců. Relativně úspěšné tažení proti anabolikům však na druhé straně přinutilo farmaceutické koncerny, distributory, lékaře a v neposlední řadě i mnohé sportovce k dalšímu hledání účinných a dopingovou kontrolou obtížně odhalitelných látek či metod. Snad největší „úspěchy“ v tomto směru představují rychle se zdokonalující metody tzv. krevního doping, řadu let využívaného především ve vytrvalostních sportech.

V polovině ledna 1985 však MOV konstatoval, že řada sportovců používá k dopingů i mnohem drastičtějších prostředků než jsou různé manipulace s krví. Olympijský výbor informoval o tom, že 86 amerických sportovců neobstálo při zkouškách na návykové drogy, které uspořádal Národní olympijský výbor USA před OH v Los Angeles. Přestože i v posledních letech byla řada sportovců pozitivně testována na anabolické steroidy, je zřejmé, že tento typ dopingů je rychle nahrazován používáním tzv. peptidových hormonů, jakými jsou např. růstový hormon, erythropoetin a adrenokortikotropní hormon ACTH. Většina těchto látek je sice uvedena na listině pro sportovce zapovězených prostředků, ale vzhledem k tomu, že je v moči nelze spolehlivě analyzovat, staly se dominantní formou dopingů posledních let.

„Výsadní postavení mezi dopingovými látkami si však na sklonku devadesátých let vydobyl bezesporu erythropoetin (EPO), který ovládl většinu vytrvalostních sportovních disciplín, podobně jako anabolické steroidy v šedesátých letech. Bezkonkurenčně největšími odběrateli (EPO) se stali cyklisté a do souvislosti s jeho užíváním byla v roce 1996 dávana náhlá smrt na srdeční selhání nejméně osmnácti belgických a nizozemských cyklistů. Protože však EPO není možné v moči analyzovat a metoda krevního odběru není spolehlivá, lze sice EPO jako příčinu těchto úmrtí považovat za vysoce pravděpodobnou, nelze však v tomto směru být naprosto konkrétní. EPO však nepochybně představuje nejefektivnější a nejrozšířenější způsob krevního dopingů 20. století.“ (J.Hnízdil 2000 str.34 -36)

3.1 ZAKÁZANÉ LÁTKY

Organizace WADA vydává seznam látek, které jsou vedeny jako látky zakázané, užívané k dopingů. Tento seznam se nazývá Světový antidopingový kodex a je každoročně upravován a doplňován. Zakázané látky se dělí dle doby použití do dvou základních podskupin. První podskupinou jsou látky zakázané trvale a druhou skupinou jsou látky zakázané při soutěži.

Mezi látky zakázané trvale jsou řazeny tyto:

S1 Anabolické steroidy

Jsou to látky napomáhající rychlému růstu tkáně nejen svalové, ale i vazivové, tukové nebo kůže. Převaha působení na svaly vede k nárůstu svalové hmoty a síly, ale také k urychlení regenerace. Jejich rozšíření může mít určitý vliv i na červený krevní obraz-hematokrit a hodnoty hemoglobinu. Tento růst je však na úkor vývinu šlachových úponů a vazivové tkáně. Narůstá zde tedy riziko přetržení vazů. Dalším závažným problémem je vliv na psychiku daného jedince. Ty dokladují případy zvýšené agresivity a násilného chování. Dalšími popsány poruchami jsou nespavost, neklid vedoucí až k panickému strachu. To se střídá s obdobími velkolepých nápadů paranoidních přeludů. K největším problémům patří změny v jednání osob vyúsťujících v sebevražedné tendence, případně v kriminální delikty včetně vražd. Podobně může organismus reagovat i na vysazení steroidů. Ať to jsou depresivní stavy, abstinční syndromy vzácně i sebevražedné sklony. Metabolická aktivita steroidů stimuluje zvětšení jaterních buněk s následnou tvorbou nádorů. Jsou prokázány zhoubné změny varlat (seminom) a ledvin (Wilmsův tumor). Ojediněle byly popsány i případy poruch regulace glukózy s možným rozvojem cukrovky.

Anabolické steroidy se dále ještě dělí na:

Androgenní anabolické steroidy endogenní – látky které může tělo produkovat přirozeně

Androgenní anabolické steroidy exogenní – látky, které tělo není schopno produkovat přirozeně

S2 Hormony a příbuzné látky

Zde se jedná hlavně o růstový hormon a hormony či jejich složky zajišťující udržení správné hladiny glukózy v krvi, jakožto bezprostředního zdroje energie pro svalovou činnost. Dělíme je do 5 podskupin :

1. látky stimulující erytropoiesu (tvorbu krevních složek) výrazně urychlují novotvorbu červených krvinek, tím zvyšují přenosovou kapacitu krve pro kyslík. Nežádoucím účinkem je vznik krevních sraženin

2. růstový hormon, insulínu podobné růstové faktory, mechanické růstové faktory. Růstový hormon má účinky podobné jako anabolické steroidy. Hlavním problémem jsou alergické reakce a tzv. **Akromegalie** t.j.nadměrný nárůst některých chrupavčitých okrajových částí kostry např.brady, nosu, kloubů prstů.
3. choriogonadotropin a lutenizační hormon u mužů (hormon vytvářený ve vaječnicích). Oba tyto hormony stimulují vnitřně sekretorické buňky varlat k produkci testosteronu. Nežádoucím účinkem jsou alergické reakce, které mohou vést až k anafylaktickému šoku.
4. insulíny (hormony produkované slinivkou břišní). Cílem jsou všechny tkáně kromě mozku, z dopingových důvodů svaly nebo játra. Jeho účinkem je rychlý přestup glukózy z krve do buněk a její další zpracování. Největším problémem je možnost vzniku náhlé hypoglykémie (prudký pokles hladiny krevního cukru), které může vyústit v hypoglykemické koma, v krajním případě i smrt.
5. kortikotropiny (hormon produkovaný v hypofýze). Látky sloužící ke stimulaci kůry nadledvin k produkci kortikoidů a androgenů kůry nadledvin.

S3 Beta 2 – agonisté

Tyto látky patří mezi drogy, které napodobují funkci sympatického nervového systému a tím ovlivňují mnoho pochodů v lidském těle. Přesný mechanismus působení není zcela jasný, ale jedná se nejspíše o růst svalových vláken. Mezi plavci existuje názor, že inhalací těchto látek před startem dochází k rozšíření dýchacích cest a tím i možnost zvýšení přísunu kyslíku do plicních sklípků. Mezi nežádoucí účinky patří hlavně účinky neurologické a psychosomatické – třes, neklid, vzácně zmatenost a deprese.

S4 Antagonisté a modulátory hormonů

Jedná se o látky podpůrného charakteru. Antagonisté nevyvolávají přímo biologickou odezvu, ale blokuje nebo tlumí zprostředkované reakce. Modulátory hormonů jsou

přípravky, které mají za úkol regulovat množství hormonů, jež tělo obdrží. Rozdělují se do těchto podskupin:

1. inhibitory aromatáz – látky omezující tvorbu estrogenu (u kulturistů při užívání anabolických steroidů zabraňuje růstu prsou). Může způsobit zdravotní komplikace jako např. krevní sraženiny, mrtvice nebo potíže se srdcem. Dále se podílí na vzniku osteoporózy.
2. selektivní modulátory estrogenových receptorů látky, které regulují nebo potlačují tvorbu estrogenu v různých tkáních.
3. ostatní antiestrogenní látky - ostatní látky zabraňující či ovlivňující vznik a množství estrogenu.
4. látky modifikující funkce myostatinu včetně inhibitorů myostatinu – látky obsahující růstový faktor upravující růst svalové tkáně.

S5 Diuretika a ostatní maskovací látky

Diuretika jsou látky podporující tvorbu moči. Jsou využívány k tomu, aby se rychleji s odvodem moči dostavilo odbourání stop po užití zakázaných látek.

3.1.1 LÁTKY ZAKÁZANÉ PŘI SOUTĚŽI

Kromě látek uvedených v předchozí kapitole do této skupiny patří tyto látky:

S6 Stimulancia – jsou to látky, jejichž hlavním účinkem je stimulace centrální nervové soustavy. Projevují se zlepšením nálady, potlačení únavy a pocitu hladu, celkové zrychlení psychických procesů a uvolnění zábran. Rizikem je rychlé vytvoření psychické závislosti.

S7 Narkotika – jsou to převážně látky na základě opia a morfia. Způsobují úlevu od bolesti a změny nálady. Použití analgetik je ve sportu velmi časté, zejména mezi

sportovci v kontaktních sportech Kromě toho mohou narkotická analgetika snižovat úzkost, pravděpodobně zvýšením výkonu při sportovních aktivitách, při kterých by nadměrná úzkost mohla ovlivnit jemnou motorickou kontrolu, jako je například střelba z pistole nebo lukostřelba.

S8 Kanabinoidy - jsou to látky přírodního původu, patří sem hlavně hašiš a marihuana. Účinek je u každého člověka individuální, využívají se hlavně pro pocit uvolnění a zjitření mysli. Nežádoucími účinky je vznik psychické závislosti, při vyšších dávkách možnost vzniku paranoidních stavů. Chronické užívání vede k poklesu psychické výkonnosti, depresím a ke zvýšené afektní dráždivosti.

S9 Glukokortikosteroidy – jsou to přirozeně produkované steroidní hormony nebo syntetické sloučeniny které blokují zánětlivé procesy. Jejich zneužívání ve sportu je založeno na jejich relaxačním účinku na dýchací systém a pro jejich analgetický efekt ve vyšší dávce. Otevření dýchacích cest a snížený práh bolestivosti umožňuje sportovcům lepší výcvik a sportovní výkon.

3.1.2 LÁTKY ZAKÁZANÉ V URČITÝCH SPORTECH

P1 Alkohol- Alkohol (etanol) je zakázán pouze v určitých sportech. Jeho účinky jsou uvolnění zábran a pocitu euforie při vyšších dávkách pak únava a ospalost. Tato skupina je zakázána u těchto sportů:

- automobilový sport
- karate
- kuželky
- bowling
- letecké sporty a parašutismus
- lukostřelba
- moderní pětiboj (jen pro disciplíny se střelbou)
- motocyklový sport
- vodní motorismus

P2 Beta – blokátory – původně byly tyto látky navrženy jako léky zlepšující funkci srdce při poruše kardiovaskulárního systému. Mají ale také zklidňující neurologické účinky, snižují úzkost, nervozitu a stabilizují motorický výkon. Zlepšení psychomotorické výkonnosti může být přínosné ve sportech, které vyžadují preciznost a přesnost, jako je střelba a lukostřelba.

Pokud není určeno jinak, jsou beta-blokátory zakázány v těchto sportech:

- automobilový sport
- biliard a snooker
- boby
- bridž
- curling
- golf
- gymnastika
- jachting (jen kormidelník)
- kuželky a bowling
- letecké sporty a parašutismus
- lukostřelba (zakázané i mimo soutěž)
- lyžování – skoky na lyžích a akrobatické lyžování – skoky a U rampa, a snowboard
U rampa a „big air“
- moderní pětiboj (jen disciplíny se střelbou)
- motocyklový sport
- petanque a podobné sporty
- střelba (zakázané i mimo soutěž)
- vodní motorismus
- zápas

(http://www.antidoping.cz/seznam_zakazanych_metod_2010.php)

3.1.3 METODY DOPINGU

M1 Zvýšení přenosu kyslíku – krevní doping zahrnuje podání červených krvinek sportovci s cílem zvýšit kapacitu jeho krve pro přenos kyslíku. Jsou to techniky aplikované z nelékařských důvodů zdravému jedinci pro zlepšení kapacity pro přenos kyslíku v krvi, zvýšení zásobení kyslíkem ve svalech, zvláště u stavů s tělesnou námahou.

Krevní doping zahrnuje používání:

- autologní krev – krev je odebrána sportovci, zamražena a před soutěží zpětně aplikována
- homologní krev – krev od jiného dárce se stejnými nebo podobnými antigenními vlastnostmi
- heterologní krev – krev od jiného dárce s odlišnými vlastnostmi
- nebo produktů z červených krvinek jakéhokoli původu.

(http://www.bikros.cz/Bikros_cj/vysledky/data/doping%20seznam%202010.doc.)

Zvláštní metodou je používání **Erythropoetinu (EPO)** – je to glykoproteid produkovaný ledvinami, který reguluje tvorbu červených krvinek. Jeho účinky jsou zřejmé. Významně zvyšuje výkonnost. Při klinických studiích bylo zjištěno, že při používání erythropoetinu u trénovaných sportovců došlo za šest týdnů ke zvýšení hematokritu (procento červených krvinek na 100 mililitrů krve) o 10%, k prodloužení doby do vyčerpání o 17% a ke zvýšení spotřeby kyslíku o 8%. Nejzávažnějším vedlejším účinkem je zvýšení systolického krevního tlaku a tím hrozba kardiovaskulárních příhod. Tento způsob dopingů je zneužíván hlavně cyklisty. O tom jak je pevně zachycen a zabudován do tréninku cyklistů svědčí asi nejlépe dopingový skandál na Tour de France v roce 1998. Při náhodné celní kontrole maséra profesionální cyklistické stáje Festina Willyho Voeta, bylo odhaleno značné množství ampulí s EPO. Díky kriminální trestnosti dopingů ve Francii, byl zatčen i manažer stáje Festina Bruno Rousel. Ten přiznal, že přípravek byl určen pro členy jeho stáje. Jeho použití vysvětlil tím, že cyklistům byl EPO podáván pod přísným lékařským dohledem, aby se tak zabránilo nekontrolovatelnému dopingů. „ Doping je v cyklistice rozšířen, ale nechtěl

jsem, aby si jezdci někde něco sháněli sami a brali kdovíco“, řekl Rousel(Hnízdil,J. 2000 str. 39)

I přes to, že se stále častěji daří odhalovat užití EPO a stále se zdokonalují prostředky pro jeho identifikaci je tato metoda dopingů zřejmě aktuálně nejrozšířenější formou užívání zakázaných prostředků.

M2 Chemická a fyzikální manipulace – představuje používání látek nebo metod s cílem změnit vzorek moči. Například používání moči jiné osoby s cílem poskytnout vzorek, nebo používání epitosteronu (steroid testosteronu) nebo bromantanu(psychostimulant). Chemická a fyzikální manipulace se zvláště skládá z používání látek nebo metod, které mohou manipulovat, nebo se pokusit o manipulaci s cílem změnit integritu a validitu vzorků získaných během dopingových kontrol. Patří sem například katetrizace, substituce, nebo změna moči. Existuje mnoho chemických a fyzikálních metod manipulace, jako je používání maskovacích látek, které blokuji hladinu testosteronu, poskytování náhradních vzorků moči pro testování a chemická manipulace s testovanou močí. Proto se vyvíjejí testovací procesy pro zjištění maskovacích látek.

Tato metoda je však na posledním místě ve frekvenci používání dopingů a celosvětově představuje asi pouze 0,1% všech nežádoucích analytických nálezů. (<http://www.doping-prevention.de/cs/substances-and-methods/chemical-and-physical-manipulation/chemic>)

M3 Genový doping – podle definice Světové antidopingové agentury (WADA) z roku 2001 je genový doping definován jako „nonterapeutické použití genů, genových elementů nebo buněk které mají schopnost zvýšit sportovní výkonnost“.

Kde se vlastně vzal genový doping? Tato metoda vychází z tzv.genové terapie nemocí způsobených určitou mutací genu, které jsou nevléčitelné standardními lékařskými postupy. Typickým příkladem léčby takové nemoci, navíc s přímým potenciačním zneužitím ve sportu, je genová terapie tzv. vrozených svalových dystrofií. Je třeba si uvědomit, že co do hmoty je svalová tkáň největším a metabolicky nejvýkonnějším orgánem v lidském těle. S přibývajícím věkem dochází k úbytku svalové hmoty. Ve stáří tento úbytek může dosáhnout až 80% původní velikosti. Svaly

jsou nahrazovány tukovou a vazivovou tkání a svaly slábnou. Při dystrofii je tento projev značně urychlen. Proto se vědci snaží, za pomoci genetického ovlivnění svalové hmoty, tuto nemoc zpomalit případně zastavit. Tyto látky jsou samozřejmě ideálním nástrojem pro genový doping, neboť by umožnily selektivní nárůst svalové hmoty vybraných svalových skupin při prakticky nulovém riziku odhalení. (<http://www.sportvital.cz/cz/k1,111,180-genovy-doping/c950-genova-terapie-a-genovy-doping/>)

I když jsou velmi malé možnosti při odhalování viníků genového dopingu, začínají se objevovat první zprávy o tom, že se vědcům podařilo objevit metodu identifikace užití genového dopingu.

3.1.4 MOŽNOSTI UŽITÍ

Způsobů jakými se může dostat doping do těla je několik:

- 1, vědomé – sportovec přijímá vědomě látky či metody, o nichž ví, že se jedná o zakázané prostředky
- 2, omyl – sportovec látku užije omylem vlastním, nebo omylem jiné osoby (lékař, trenér)
- 3, náhoda – užití např. vitamínového přípravku, na kterém není přítomnost zakázané látky uvedena
- 4, dopování sportovce druhou osobou bez jeho vědomí (dobrý nebo zlý úmysl)
- 5, nátlak – metoda využívaná hlavně v zemích bývalého východního bloku (nebereš, nebudeš sportovat na vrcholové úrovni)
- 6, nedbalost, nevědomost – nezáměr o to co sportovec užívá
- 7, vrozená zvýšená hladina zakázané látky – většinou se jedná o hladinu testosteronu
- 8, technické pochybení či lidská chyba při odběru a zpracování vzorku moči (úmyslná či neúmyslná)

Protože existuje možnost, že je sportovec při přistižení při dopingu nevinný, je třeba každý takový nález posuzovat individuálně. (Jakubec, A. Doping ve sportu – prezentace PPT)

4.1.1 ORGANIZACE ANTIDOPINGOVÉ KONTROLY

Průběh a organizaci antidopingové kontroly u nás řeší Směrnice pro kontrolu a postih dopingu ve sportu v České republice. Vydal je Antidopingový výbor ČR.

Dopingová kontrola může být prováděna při soutěži, nebo kdykoli mimo soutěž. Kdo bude vybrán ke kontrole, oznamuje dopingový komisař, který má také oprávnění zkoušku provést. Analýzu vzorků provádějí specializované laboratoře, akreditované Světovou antidopingovou agenturou (WADA). O výsledku kontroly je sportovec písemně informován. Je-li vzorek A pozitivní, může požádat o kontrolní analýzu vzorku B, které se může osobně zúčastnit. Nepožádá-li, je výsledek vzorku A konečný. V případě pozitivního výsledku dopingové kontroly je sportovci zastavena činnost a je zahájeno disciplinární řízení.

Obecný postup při dopingové kontrole:

- vybraný sportovec je vyzván k dopingové kontrole dopingovým komisařem, nebo jeho asistentem
- sportovec potvrdí svým podpisem na formulář výzvy
- na místo určené k dopingové kontrole se musí dostavit neprodleně (nejpozději do 1 hodiny od výzvy dopingového komisaře). V případě pokračování v soutěži či tréninku je možno po dohodě s dopingovým komisařem povolit odklad (tato skutečnost je zaznamenána do formuláře výzvy)
- po příchodu do místnosti dopingové kontroly komisař zkontroluje totožnost sportovce (nutno mít s sebou průkaz totožnosti např. OP, licenci, ŘP)
- sportovce může při dopingové kontrole doprovázet pouze jedna osoba
- sportovec si vybere odběrovou nádobku a odevzdá pod dohledem dopingového komisaře stejného pohlaví vzorek moči (min. 90 ml), může to trvat několik minut či hodin bez možnosti odběrovou místnost opustit.
- sportovec si vybere zaplombovanou soupravu pro odběr, která obsahuje dvě lahvičky s číselnými kódy
- vzorek je rozdělen na dvě části (vzorek A a B) a zapečetěn (dle typu soupravy utěsněním víčka nebo plombami)

- ze zbytku moče dopingový komisař otestuje hustotu, která musí odpovídat limitu WADA. Pokud je hodnota nižší, než udává limit WADA, sportovec musí poskytnout další vzorek.

- při dopingové kontrole se vyplňuje protokol, do kterého sportovec uvádí požadované údaje např. identifikační údaje, kódy lahviček, léky, které užívá (v současném protokolu až 7 dní zpětně) a výživové doplňky.

- údaje v protokolu se na závěr stvrzují podpisy komisaře (popř. doprovodu) a sportovce.
(http://www.antidoping.cz/prubeh_dk.htm)

Sportovec má při dopingové kontrole tato práva:

- zkontrolovat průkaz dopingového komisaře (asistenta) a oprávnění k provedení dopingové kontroly

- být informován o lokaci místnosti dopingové kontroly, průběhu dopingové kontroly a důsledcích odmítnutí ji podstoupit

- zvolit si vlastní doprovod

Se souhlasem a za doprovodu dopingového komisaře:

- najít si doprovod

- shromáždit si osobní věci

- protáhnout se po tréninku

- pokračovat v soutěži, závodu či při kontrole mimo soutěž dokončit trénink

- splnit požadavky médií

- nechat se při zranění ošetřit

- zúčastnit se vyhlášení vítězů, předávání cen

V případě, že tyto povinnosti budou trvat delší dobu, lze požádat dopingového komisaře o odklad příchodu do místnosti dopingové kontroly.

Dále má právo:

požádat o poskytnutí originálního, uzavřeného nápoje, případně konzumovat vlastní vybrat si ze zapečetěných odběrových nádobek a zkontrolovat, zda jsou čisté, neporušené (pokud má pochyby, může zažádat o výměnu) a po kontrole i bezpečně uzavřené

- vyjádřit se písemně do protokolu k uskutečněné dopingové kontrole

- požádat vlastní doprovod o kontrolu a podpis protokolu

- ujistit se, že část protokolu pro laboratoř neobsahuje žádné osobní identifikační údaje

- dostat kopii protokolu

Opustit místnost dopingové kontroly smí sportovec pouze ze závažných důvodů.

Odběry u osob mladších 15 let mají ještě tyto podmínky:

- dopingový komisař se pokusí zajistit přítomnost sportovcova zákonného zástupce nebo jiné vhodné osoby (např. lékař, trenér) po celou dobu odběru vzorku. Pokud ji však není možné zajistit, její nepřítomnost nemůže být důvodem k odmítnutí odběru vzorku

- zástupce nezletilého sportovce pozoruje výkon dopingového komisaře, ale nikoliv přímé poskytování vzorku sportovcem, pokud ho o to sportovec sám nepožádá.

(http://www.antidoping.cz/prava_sportovce.htm)

4.1.2 POSTIHY ZA UŽITÍ DOPINGU

Postihy rozdělujeme do kategorií podle osob, kterých se týkají. Jedná se o postih sportovců, nebo členů realizačního týmu.

Postihy pro sportovce diskvalifikace z příslušné soutěže se všemi důsledky a dále:

A, při použití efedrinu, pseudoefedrinu, kofeinu, strychninu, phenylopranolaminu a jejich derivátů:

- do 6 měsíců zastavení závodní činnosti při prvním provinění

- 2 až 8 let zastavení závodní činnosti při opakovaném provinění (do 10 let po skončení předešlé sankce za jakýkoli přestupek proti dopingu)

B, při pozitivním nálezu zakázaných látek jiných, než uvedených v odstavci A:

- minimálně 2 roky zastavení závodní činnosti při prvním provinění

- 4 roky až doživotní zastavení závodní činnosti při opakovaném provinění (do 10 let po skončení předešlé sankce za jakýkoli přestupek proti dopingu)

C, při odmítnutí či nedostavení se k dopingové kontrole či použití zakázaných metod:

- minimálně 4 roky zastavení závodní činnosti při prvním provinění

- 4 roky až doživotní zastavení závodní činnosti při opakovaném provinění (do 10 let po skončení předešlé sankce za jakýkoli přestupek proti dopingu)

D, při pozitivním nálezu látek uvedených ve skupině III. (alkohol, narkotika , kanabinoidy) :

- varování při prvním provinění (bez diskvalifikace)

- maximálně 2 roky zastavení závodní činnosti při opakovaném provinění (do 10 let po skončení předchozí sankce za jakýkoli přestupek proti dopingů)

Postihy pro trenéry, funkcionáře a lékaře:

A, při prokázané spoluúčasti na pozitivním nálezů látek uvedených v odst. 1.A u sportovce:

- 2 – 8 let zákazu výkonu jakékoli funkce v tělovýchovné organizaci při prvním provinění

- 4 roky až doživotní zákaz výkonu jakékoli funkce v tělovýchovné organizaci (do 10 let po skončení předešlé sankce za jakýkoli přestupek proti dopingů)

B, při prokázané spoluúčasti na pozitivním nálezů látek a použití zakázaných metod uvedených v odst. 1B) a 1C) u sportovce:

- 4 roky až doživotní zákaz výkonu jakékoli funkce v tělovýchovné organizaci při prvním provinění

- 4 roky až doživotní zákaz výkonu jakékoli funkce v tělovýchovné organizaci při opakovaném provinění (do 10 let po skončení předešlé sankce za jakýkoli přestupek proti dopingů)

C, při pozitivním nálezů látek uvedených ve skupině III. U sportovce:

- varování při prvním provinění

- maximálně 2 roky zákazu výkonu jakékoli funkce v tělovýchovné organizaci při opakovaném provinění (do 10 let po skončení předešlé sankce za jakýkoli přestupek proti dopingů)

Při prokázané spoluúčasti při dopingů mládeže do 18 let se sankce zdvojnásobují.

Souběžně s těmito postihy lze ukládat navíc i finanční či jiné postihy.

Prokázanou spoluúčast lékařů na podávání zakázaných látek sportovcům a užití zakázané dopingové metody hlásí Antidopingový výbor ČR České lékařské komoře.

(http://www.fsps.muni.cz/kapitolysportovnimediciny/17_5.php)

5.1.1 MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE

O boj proti dopingu na mezinárodní úrovni se snaží několik organizací ať na vládní či soukromé úrovni.

Mezinárodní olympijský výbor – organizace vytvořená Pierrem de Coubertenem v roce 1894. Jeho sídlo je v Lousanne ve Švýcarsku. I když původním cílem byla obnova a organizace Olympijských her, řeší tento orgán i problematiku dopingu. Nejvýznamnějším dokumentem je Mezinárodní olympijská charta proti dopingu vydaná v roce 1988. Její náplní je nový trend boje proti dopingu založený na nevládní úrovni, a na manifestované spolupráci sportovních organizací na etickém principu.

Praktickým vykonavatelem antidopingových činností se stala Lékařská komise Mezinárodního olympijského výboru, která byla ustanovena v roce 1967. Je rozhodujícím činitelem v boji proti dopingu a určuje postupy a strategii boje proti němu. První praktické antidopingové zkoušky byly provedeny na ZOH v Grenoble v roce 1968. Vzhledem k tomu, že byly technicky nedokonalé, umožňovaly pouze analýzu moči na klasické povzbuzovací prostředky na bázi kofeinu nebo efedrinu. Na letních OH v Mexiku však již došlo k první diskvalifikaci za užití zakázaných látek. Viníkem bylo družstvo švédských moderních pětibojařů. Zároveň zde byly použity tzv. sex-testy (prokazování pohlavní identity). (<http://www.olympic.org/>)

Rada Evropy – mezivládní organizace sdružující v současné době téměř 50 zemí. Členství je umožněno všem evropským zemím, které akceptují a zaručují právní stát a dodržování lidských práv svých občanů. Dále tyto země spolu spolupracují v oblasti kultury a vzdělávání. V oblasti dopingu je nedůležitější listinou Evropská antidopingová úmluva vydaná jako Evropská dohoda č.135 ve Strasbourghu. Její náplní je vymezení pojmů jako je domácí koordinace (spolupráce vládních orgánů s veřejnými institucemi), omezení dostupnosti užívání dopingu, vznik laboratoří, výchova, spolupráce se sportovními organizacemi, vznik monitorovací skupiny a mezinárodní spolupráce. Česká republika se k této úmluvě připojila 1.6.1995 (<http://kverek.webpark.cz/doping17.htm>)

UNESCO - organizace OSN pro výchovu vědu a kulturu. Tato organizace byla založena 4.11.1945 v Londýně. Jejím hlavním úkolem je usilovat o udržení mezinárodního míru rozvíjením spolupráce v oblasti výchovy, vědy a kultury a prosazování úcty k lidským právům a právnímu řádu. Jejím nejvyšším orgánem je Generální konference UNESCO. Ta na svém 33. zasedání v říjnu 1995 přijala **Mezinárodní úmluvu proti dopingu ve sportu**. V článku 1 této úmluvy se píše : “Účelem této Úmluvy, v rámci strategie a programu činnosti UNESCO v oblasti tělesné výchovy a sportu, je podpořit prevenci a boj proti dopingu ve sportu s cílem jeho odstranění.“ Dále se v tomto dokumentu řeší otázky antidopingových činností na národní úrovni, otázky mezinárodní spolupráce i finanční podpora antidopingovým organizacím.

WADA – světová antidopingová agentura byla založena v roce 1999 jako nezávislá mezinárodní agentura. Je financována zčásti sportovním hnutím a zčásti vládami jednotlivých států. K jejím hlavním činnostem patří vědecký výzkum, vzdělávání, rozvoj antidopingových kapacit a dodržování **World Anti-doping Code. (Světový antidopingový kodex)**

Toto je základní dokument, který poskytuje rámec pro harmonizovanou protidopingovou politiku, pravidel a předpisů v rámci sportovních organizací a mezi orgány veřejné správy. Pracuje ve spojení s mezinárodními standardy, jejichž cílem je přinášet harmonizaci mezi antidopingovými organizacemi v různých oblastech: zkušební laboratoře, terapeutické vyjimky, Seznam zakázaných látek a metod a ochrana soukromí a osobních údajů.

Tato harmonizace se snaží řešit problémy, které vznikly v minulosti z nesouvislých a nekoordinovaných antidopingových úsilí, jako jsou mimo jiné nedostatek a roztržité zdroje potřebné k provádění výzkumu a testování, nedostatek znalostí o specifických látkách a postupech, které budou používány a do jaké míry a nerovný přístup k sankcím pro sportovce, kteří jsou shledáni vinni z dopingu.

Přijetí kodexu vedlo k několika významným pokrokům v celosvětovém boji proti dopingu ve sportu, včetně formalizace některých pravidel, stejně jako vyjasnění odpovědnosti zúčastněných subjektů. Tím se ujasnil systém, který, byl předtím velmi různorodý a některá pravidla vůbec neexistovala. Navíc kodex zavádí pojem neanalytické porušení pravidel, což znamená, že sankce mohou být použity v případech,

kdy je prokázáno, že k porušení antidopingových pravidel došlo, ale není zde pozitivní nález.

Činnost WADA není ovšem pouze dodržování kodexu. Velkou pozornost věnuje prevenci a vzdělávání. Tato její činnost má tři základní stavební kameny a to je:

- získávání zkušeností zaváděním vlastních programů
- vytváření podpůrného materiálu
- vytváření modelů na pomoc zúčastněným stranám provádět své vlastní programy

Sem patří například program „ **Play true generation**“. Je to program zaměřený na mladé sportovce, jejich trenéry a podpůrný personál, kteří mají být lídry v podpoře a zajištění čistého sportu. Má to být generace, která se domnívá, že čistý sport je jedním z nejkrásnějších a nejsilnějších nástrojů pro pozitivní změnu a růst – ten který zahrnuje úctu a Fair – play.

Antidopingové laboratoře – jsou to laboratoře pracující na základě akreditace udělené Mezinárodním olympijským výborem. V současné době jich na světě pracuje 34. Ty jsou jediné, které mohou provádět oficiální kontrolu vzorků. Jedna z nich funguje i u nás.

5.1.2 ORGANIZACE V ČR

Antidopingový výbor ČR – tato organizace je u nás nejvyšším orgánem a výhradním odborným pracovištěm s celostátní působností zabezpečující antidopingový program České republiky. Je pověřené Ministerstvem školství mládeže a tělovýchovy ČR výkonem funkcí vyplývajících z mezinárodních dokumentů v podmínkách organizovaného sportu u nás. Funguje na základě usnesení vlády ČR č. 12 ze dne 14.ledna 1995 o přístupu ČR k Evropské antidopingové úmluvě. Jeho činnost zahrnuje následující aktivity:

- kontrolní (zabezpečení dopingových kontrol)
- legislativní (tvorba a koordinace pravidel boje proti dopingů)
- informační a výchovná

K jeho činností tedy patří:

- návrhy legislativních opatření na podporu boje proti dopingu, zejména omezující dostupnost farmakologických a výživových prostředků s obsahem dopingových látek
- zastupuje Českou republiku v mezinárodních antidopingových institucích
- vydává směrnice pro provádění dopingových kontrol se seznamy zakázaných látek a metod podle WADA
- provádí dopingové kontroly při soutěžích i mimo ně a zajišťuje analýzy odebraných vzorků v laboratořích dopingové kontroly
- vydává výchovné programy a organizuje osvětové akce na podporu sportovního soutěžení bez dopingu

Ústředním dokumentem Antidopingového výboru ČR je **Česká charta proti dopingu** ze dne 2.12.1993. Ve snaze přispět k očistě sportu od používání nedovolených dopingových prostředků, obrací se Antidopingový výbor ČR ke všem institucím, organizacím a jednotlivcům, kteří se podílejí na přípravě sportovců, s tímto prohlášením: „Ve snaze dosáhnout co nejlepšího sportovního výkonu či umístění, se rozmohlo používání určitých prostředků, které urychlují, zvyšují výkonnost v rozporu s morálními a etickými principy sportovního tréninku a sportovního zápolení. Používání prostředků ke zvyšování výkonnosti na bázi zakázaných léčebných přípravků a metod je kvalifikováno jako doping a obdobně jako užívání drog je zneuctěním hodnot sportu a jako takové musí být důrazně odsuzováno“.

(http://www.antidoping.cz/ceska_charta.htm)

Český olympijský výbor – založen byl 18. května 1899. Jeho posláním je rozvíjet a šířit olympijské ideály, dále zastupovat a zabezpečit účast ČR na OH. Jeho úlohou je zabezpečit dodržování Olympijské charty, šířit olympijskou myšlenku, bojovat proti diskriminaci ve sportu, vychovávat sportovce i funkcionáře a rozvíjet spolupráci s orgány olympijského hnutí. Český olympijský výbor je jednou z významných součástí institucionální podpory boje proti dopingu v ČR. Vydává svůj samostatný Antidopingový program. Je vydáván vždy na konkrétní olympijské období v souladu s oficiálními dokumenty na podporu boje proti dopingu přijatými ve světě i u nás. Vzhledem ke svému postavení realizuje ČOV, ve sféře své působnosti, takové formy a metody boje proti dopingu, které odpovídají jeho specifické činnosti. V boji proti dopingu úzce spolupracuje se státní správou, sportovními svazy, Antidopingovým

výborem ČR a s mezinárodními sportovními a dalšími institucemi. Osvětově a finanční podporou se zaměřuje na koncepční a legislativní činnost, průběžnou prevenci, osvětu a dominantně na uplatňování konkrétních opatření proti dopingu v období konání OH.

6.1 DOPING JAKO SOUČÁST POLITICKÉHO BOJE

Jako každá jiná součást běžného života lze i sport využít či zneužít k zvýšení mocenského postavení jednotlivých států. Dělo se tak již v Antickém Řecku při soutěžích mezi městskými státy. Stát, který dokázal zvítězit ve sportovních hrách získával větší prestiž a možnosti při rozhodování o státních věcech. Tyto praktiky se přenášeli dějinami dále a obrovský rozmach se projevil na XI. OH v Berlíně v roce 1936. Jejich pořadatelství bylo schváleno již v roce 1930. Nikdo však nemohl předpokládat, že bude olympijské myšlenky tak brutálním způsobem zneužito. Stach z toho, jakými změnami v době příprav Německo prošlo, vedl dokonce k myšlence uspořádat tzv. Lidovou olympiádu (Olimpiada popular) v Barceloně. Díky občanské válce a slibu Německa o nediskriminování židovských sportovců, k ní nakonec nedošlo. Berlínu tak již nic nebránilo v uspořádání her. Celým programem se však nesl duch propagace fašismu, rasismu a antisemitismu. Podle kusých zpráv z té doby, docházelo mezi německými sportovci k užívání povzbuzujících látek ke zvýšení výkonnosti. Jednalo se hlavně o amfetamin a testosteron. Tyto látky byly aplikovány s tichým souhlasem nejvyšších německých vládních činitelů. Chtěli tím docílit převahu „árijských“ sportovců nad všemi ostatními. Americký atlet James Owens však dokázal během jediného dne získat čtyři zlaté medaile. Byl zde však problém – byl černoch. Všem olympijským vítězům předával Adolf Hitler medaile osobně, když však mělo dojít k slavnostnímu ceremoniálu s Owensem, rychle opustil olympijský stadion. Reakce sportovce však na sebe nenechala čekat a jeho zdviženou zaťatou pěst zná celý svět.

Další zneužití sportu k politickému boji se dělo v době tzv. „studené války“. Tehdejší vůdci dvou největších světových velmocí Sovětského svazu a USA mezi sebou soupeřili nejen v počtu jaderných zbraní, ale i v počtu získaných zlatých medailí a úspěchů na sportovním poli. To samozřejmě vedlo i k používání zakázaných látek a to na obou stranách. Snaha být lepší ve sportu byla na jedné straně brána jako projev vlastenectví a na straně druhé jako stranický úkol. Nelze se tedy divit, že doping

v období 60-80 let dvacátého století, dosáhl svého největšího rozmachu od dob, kdy byl poprvé použit.

6.1.1 OBECNÉ SROVNÁNÍ VÝCHOD – ZÁPAD

Jak již bylo předesláno v předchozí kapitole, v dobách „studené války“ se dopingu na světových sportovištích dařilo více než dobře. Snaha jedné velmoci povýšit se nad tu druhou vedla k tomu, že užívání dopingu bylo prováděno za dohledu nejvyšších státních orgánů a institucí. Pouze způsoby prezentace a stavění se k problematice dopingu se lišily. Zatímco Spojené státy se oficiálně od užívání všech forem dopingu distancovaly, doping byl navenek zatracován a všechny pokusy o zneužití se činily potajmu u jednotlivců, sportovci Sovětského svazu byli sdružováni ve společných střediscích a vše se dělo masově za přísného dozoru stranických funkcionářů.

V USA se jednalo v 50. letech o anaboličké steroidy, které se mezi sportovci velmi rychle rozšířily. Užívání těchto látek se dělo mezi jednotlivci, úkolem státních orgánů bylo zajistit, aby se případné antidopingové prohřešky nedostaly za hranice testovacích laboratoří. Jasným příkladem je případ kdy americký sprintér Ben Johnson zvítězil v běhu na 100 m na OH v Soulu v roce 1988. Přitom překonal světový rekord, při antidopingové kontrole bylo zjištěno, že má pozitivní nález na estanozolol. Druhý v pořadí Carl Lewis, který se díky Johnsonově diskvalifikaci posunul na první místo, byl na národní kvalifikaci také pozitivně testován. Americkým funkcionářům se tuto skutečnost podařilo úspěšně zatajit.

O boji mezi východem a západem svědčí i případ z Mistrovství světa ve fotbale ve Švýcarsku v roce 1954. Ve finále se utkává tým Maďarska, které bylo do té doby absolutním suverénem celého mistrovství a tým Německé spolkové republiky – překvapení šampionátu. Oba týmy se setkali již v základní skupině a zápas skončil jednoznačným výsledkem 8:3 ve prospěch Maďarska. Finále však dopadlo úplně opačně a NSR vítězí 3:2. Nikdo nebyl schopen pochopit, jak bylo toto možné. Podle informací televize ARD a deníku Bild šlo jasně o doping. Podle nich dostávali němci před každým zápasem podezřelé injekce. Správce stadionu v Bernu, kde se finále hrálo, našel v odpadu z německé šatny podezřelé ampulky. Se svým nálezem se obrátil na odpovědná místa fotbalové federace, ale bylo mu naznačeno, aby na celou záležitost

zapomněl. Pro fotbalové funkcionáře bylo výhodnější vítězství Německa nad komunistickým Maďarskem. Němci tvrdí, že šlo o vitamínové injekce, ale přiznávají jejich testování na myších. Po jejich aplikaci dokázaly myši plavat o tři hodiny déle než obvykle. Zvláštní vitamíny, které mají takovéto schopnosti. Toto jsou pouze dva z velkého množství.

(<http://www.21stoleti.cz/view.php?cislocianku=2005081927>)

Země bývalého východního bloku propagovaly jiný způsob využívání zakázaných prostředků pro svoje politické zájmy. Existovala střediska, kam se již od dětství shromažďovaly talenty a za lékařského dozoru a se schválením nejvyšších státních činitelů byly aplikovány různé formy tréninku. V pozdější době i s pomocí dopingových prostředků.

V tomto ohledu byly nejvíce aktivní Německá demokratická republika a Sovětský svaz. Zde existoval tzv. státní systém dopingu. Díky propracovanému systému vrcholových středisek a speciálních sportovních škol, mohlo velmi jednoduše docházet k organizovanému dopingu u dětí již v deseti letech. Toto se hlavně týkalo gymnastiky, krasobruslení a vzpěračů. Díky dříve podávaným dávkám dopingu mohli dostat své svěřence do dorosteneckých soutěží a umožnit jim rychlejší přechod do kategorie dospělých. V NDR se vše dělo pod dohledem Stasi (státní bezpečnosti). Dalším produktem „lékařů“ v NDR bylo tzv. plánované těhotenství. Výzkumy bylo totiž zjištěno, že v prvních třech měsících těhotenství tělo ženy produkuje dvojnásobné množství hormonů a toho zdatně využívali. Bez jakéhokoli ohledu na zdraví a život sportovců. Proto zjištění, že v letech 1972 – 1988 získali němečtí sportovci na vrcholných soutěžích, a to i přes bojkot OH v Los Angeles v roce 1984, celkem 384 medailí není tak moc překvapivé. (Žehanová, B. – I Dnes.z 15.8.2006)

O tom jak probíhal státní systém dopingu v Sovětském svazu, nejsou téměř žádné informace, neboť doposud dokumenty, které se tomu věnují, jsou tajné. Ale je jasné, že i zde vše probíhalo pod přísným dohledem státní bezpečnosti KGB. Svědčí o tom i výpověď bývalého hokejisty Igora Larionova, který prohlásil „ KGB sebou vždy vozila dostatek čisté moči a krve“.

(<http://www.hokej.cz/index.php?view=clanek&id=2921>)

Pod tlakem mezinárodních sportovních institucí byli nuceni se problematikou dopingu zabývat i představitelé socialistických států. V prosinci 1970 se proto v Praze sešli

zástupci tělovýchovných organizací zemí východního bloku. Vypracovali společný návrh na definici dopingu, seznam dopingových látek a způsoby jejich kontroly. Již tehdy u nás pracovala moderně vybavená laboratoř dopingové kontroly, která se měla stát ústředním pracovištěm pro celý východní blok. V socialistických zemích však v této oblasti panovala jakási dvojitvářnost. Oficiálně byly sice všechny snahy MOV v boji proti dopingu podporovány, ve skutečnosti se ale dopingu účinně nebránilo. Činnost laboratoře byla využívána i k tomu, aby se reprezentanti před cestami do zahraničí, preventivně testovali, zda jsou „čistí“ a mohou bez obav absolvovat sportovní soutěž. Zde vyvstává do popředí odpovědnost sportovce za doping. V podmínkách, které panovaly, neměl moc možností rozmýšlet, zda na doping přistoupí či ne. Pokud nepřijmeš naše podmínky, nemáš šanci sportovat a reprezentovat.

I když ve Světovém antidopingovém kodexu je myšleno i na tresty pro trenéry a realizační týmy, ti na jejichž příkaz k těmto věcem docházelo, zůstanou navždy nepotrestáni. Naopak, do dnešních dnů někteří z nich pracují ve sportovních svazech. Příkladem může být bývalý německý trenér, který byl potrestán pokutou 12 tisíc marek za to, že svým svěřenkyním, závodnicím ve sprintu, podával androgynické hormony. Jeho jméno je Johan Spilker a nyní je ve funkci víceprezidenta Duryňské sportovní asociace. Bohužel to není ojedinělý případ, je zřejmé, že některé politické tlaky a názory mohou mít velký vliv na volbu sportovních funkcionářů.

(http://www.bbc.co.uk/czech/specials/1542_omni_doping/page8.shtml)

6.1.2 DOPING V BÝVALÉ ČSSR

Československá socialistická republika jako jeden z členů komunistického bloku musela samozřejmě přijmout i postup při výchově sportovců po vzoru Sovětského svazu. Samozřejmě i u nás existoval systém různých institucí k tréninku a výchově mladých sportovců, kdy byly stranické potřeby nadřazovány nad ideály čistého sportu.

Už před olympiádou v Montrealu v roce 1976 se v interní zprávě pro předsedu ČSTV Antonína Himla doporučuje, aby olympionikům byla pro OH k dispozici anabolika zejména Dianabol a Stromba. To je první objevené svědectví o státním dopingu. U nás v té době nejvíce užívali dopingu vzpěrači. Podle dokumentů které se zachovaly, lze říci, že doping byl politickou nutností a stranickým úkolem. Státní

doping nebyl živelným nACPáváním sportovců léky, ale zakódoval zakázané prostředky jako legalizovaný podvod ke slávě socialistického sportu. Kontrolovanými dávkami anabolik zřejmě zachránil zdraví několika sportovců. Byl to gordický uzel svědomí a pudu sebezáchovy ve světě sportu prolezlém drogami. To byl problém, na který naráží Helena Fibingerová, když říká: „ Byla to jiná doba! Nikdo vám o dopingu neřekne pravdu“ .(<http://www.svet.czsk.net/clanky/publicistika/csdoping.html>)

System, který ve velkém zásoboval sportovce zakázanými anabolickými steroidy, zahrnoval lékaře, trenéry i sportovní funkcionáře. S výjimkou několika lékařů nikdo nevzdoroval a všichni o tom celé roky mlčeli.

„ Byla to tajná politika, stát se za podporu dopingu styděl a my jsme měli strach“ přiznává teprve nyní lékař Pavel Stejskal. Tehdy pracoval v ústavu, který anabolika rozdělával. Osmdesátá léta byla dobou výrazných úspěchů československých atletů. Závodily tehdy hvězdy jako Jarmila Kratochvílová, Helena Fibingerová nebo Imrich Bugár. Některé objednávky anabolik procházely i sekretariátem předsedy ČSTV Antonína Himla. Sportovcům, kteří by zakázané látky odmítli, hrozil okamžitý odchod z reprezentace. Někteří z nich však po úspěchu dychtili natolik, že se nespokojili ani s dávkami určenými státním dopingem a požadovali více. Zcela mimo kontrolu pak byli vzpěrači v období, kdy je trénoval Emil Brzoska.

Na vše dohlížela pražská Antidopingová laboratoř. Jak prokazují nalezené dokumenty, prováděla tisíce tajných testů. Kdo včas před závody s dopingem přestal, prošel. Kdo ne byl zadržen a na závody neodjel. Jen zřídka se stalo, že odjel sportovec, v jehož moči byly ještě metabolity anabolik. Příkladem je dopingový nález u Zdeňky Šilhavé (světový rekord v disku) a koulaře Remigia Machury. Ti byli odhaleni při finále Evropského poháru v Moskvě v roce 1985. Pro oba to samozřejmě znamenalo diskvalifikaci. Tehdejší předseda komise vrcholové atletiky Miloš Dajbých byl velmi rozhořčen, neboť při vyšetřování byla komisí za viníka označena nedůslednost atletických funkcionářů. Dle Dajbycha je viníkem nedokonalé lékařské vybavení v Antidopingové laboratoři. V téže vyšetřovací zprávě je uvedeno, že praktiky státního dopingu jsou na vynikající úrovni. Praví se zde : „ výsledkem systému, tj. podpůrných prostředků, jsou úspěchy československých atletických reprezentantů a skutečnost, že

žádná dopingová kontrola (v cizině) nebyla dosud pozitivní.(Pacina,V. MF Dnes 14.8.2006)

O tom, že dodnes jsou někteří bývalí činitelé přesvědčeni o správnosti svého počínání v oblasti státního dopingu, svědčí i výpověď Rudolfa Duška, který byl v letech 1973-1987 místopředsedou ČSTV. Ze své pozice zatajoval výsledky pozitivních testů československých reprezentantů a sportovce s pozitivními nálezy nepouštěl na mezinárodní soutěže. Jako oficiální důvod se udávalo zranění. „ Proč připouštět skandály. Nechtěl jsem, aby nám tito sportovci dělali ve světě ostudu,“ vysvětluje svoje jednání. Dále říká:“ kdyby naši tehdejší reprezentanti nedopovali, obsazovali by dvacátá až čtyřicátá místa. Doping u našich sportovců jsem nepodporoval, měl jsem sice určité signály a polopravdy, ale nevěděl jsem kolik, co a od koho který sportovec dostává. O rozhodnutí ústředního výboru ČSTV z prosince 1986 ve kterém stojí: sportovci, kteří se nepodrobí rozhodnutí zodpovědných pracovníků o specializované péči, budou z reprezentace vyloučeni, nic nevím. Bylo to heslo, které razil předseda Antonín Himl. Jediným východiskem, byla kontrola, trošku to srovnat. Aby to dopování nebylo živelné a nikým nekontrolované“. (Šťastný,O. MF Dnes 28.8.2006)

V reportáži pořadu Reportéři ČT ze dne 23.5.2005 se k problematice dopingu vyjadřuje mimo jiných i bývalý předseda Správy pro tělovýchovu a sport Úřadu vlády Československé socialistické republiky Václav Marhoul. Pokyn ke státem řízenému dopingu vydal v roce 1985 ministr zdravotnictví Jaroslav Prokopec. Byla to reakce na úmrtí několika mladých atletů Hany Trejbalové, Jiřího Skobly a Jaroslava Brože. Za jejich smrt podle spekulací mohlo nadměrné užívání podpůrných látek.

Podle Václava Marhoul, české reprezentanty kontrolovala u nás jediná laboratoř. Jejím úkolem však bylo, aby sportovci, vyslaní na mezinárodní soutěže, byli čistí. „V tomto ohledu pracovala skvěle. Nebyl jediný pozitivní případ,“ řekl Marhoul. „Jména těch, kteří dopovali, ale po mně nechtějte,“ uvedl.(Havlík,D. Reportéři ČT ze dne 23.5.2005)

Ze všech těchto informací, je naprosto zřejmé, že politické snahy a důvody zcela jednoznačně vystoupily nad úroveň sportovní etiky. Sportovec, který chtěl reprezentovat tak v podstatě neměl jinou šanci, než na podmínky dané funkcionáři,

přistoupit. Nelze však toto tvrdit globálně, byly i výjimky, ale podstatná část vrcholových sportovců se této proceduře podvolila. Vzhledem k těmto poznatkům vyznívají úspěchy sportovců v osmdesátých letech trochu rozpačitě. Zlomovým rokem 1989, kdy došlo ke změně v politickém systému, končí i tato nepoctivá část historie československého sportu. V letech následujících, sice ke zneužívání podpůrných prostředků docházelo, ale zdaleka to již nebylo v tak masovém měřítku.

7.1.1 CELOSVĚTOVÉ TRENDY

Boj proti dopingu začíná nabírat globálních rozměrů. Je to dáno i tím, že je tento problém natolik rozšířen a je nutno při jeho potírání postupovat jednotně v celém sportovním světě. Protože pouze sjednocením pravidel, legislativy, postihů, ale hlavně jejich vyžadováním, dojde k tomu, že doping nebude mít možnost rozvíjet se v zemích s mírnějšími pravidly. Celosvětové trendy lze rozdělit do dvou skupin.

Preventivní práce: jejím cílem by mělo být výchovné působení na co nejširší skupinu lidí. Pomocí tiskovin, přednášek, pořadů seznamovat lidi s problematikou dopingu. K jakým zdravotním obtížím může vést. Jakým způsobem se může člověk ke kontaktu se zakázanými látkami dostat. I to, že na ně může v této problematice činit i nátlak ze stran trenérů, lékařů či dealerů farmaceutických firem. Hlavní formou by však měla být výchova. Při ní by mělo být od dětství všem vštěpováno, že doping je věc, která v poctivém sportu nemá co dělat. V tomto ohledu nesou největší břemeno rodiče, učitelé či vychovatelé a hlavně trenéři mládeže.

Z organizací, které tuto činnost provádějí, je třeba vyzdvihnout organizaci WADA. Vytvořila a používá několik preventivních programů, které mohou využívat sportovní organizace celého světa. Jedná se o tyto programy:

- Model prospěšné aktivity sportovců: model umožňuje zúčastněným stranám, aby si vypracovaly vlastní program zvyšování povědomí tím, že poskytuje nástroje a šablony zdarma. Tento program obsahuje – **Play True Kvíz** interaktivní počítačové hry
 - Šablony pro bannery
 - Šablony pro antidopingové publikace
 - Šablony pro ceny pro sportovce

Moderní konstrukce tohoto systému umožňuje vybrat si pouze ty věci, které dané straně nejlépe vyhovují.

- **Play true generation** : program podporuje mladé sportovce, jejich trenéry a podpůrný personál, kteří mají být lídry v podpoře a zajištění čistého sportu. Umožňuje se více dozvědět o sportu bez dopingu. Program je šířen při mezinárodních akcích velkého významu, zaměřených na sportovce do 18 let. Dozvídají se více o svých právech a povinnostech ve vztahu k antidopingu a zároveň jim poskytuje možnost vyjádřit své názory na téma sport bez dopingu.(<http://www.wada-ama.org/>)

- **Social Science Research**: jedná se grantový program. Byl založen s cílem, aby preventivní antidopingové programy byly vytvářeny za pomoci přístupu, podloženém důkazy. Podporuje výzkumné projekty týkající se této problematiky. Dalším jeho cílem je vytvořit adresář výzkumných pracovníků, který bude mít tři hlavní cíle:

- vytvořit globální síť výzkumných pracovníků, jejichž činnost bude zaměřena na společenské vědy stran antidopingu

- podpora partnerství a spolupráce

- zviditelnění a zvýšení povědomí o společenských vědách, které provádějí výzkum

(<http://www.wada-ama.org/>)

Další organizací pracující v preventivní oblasti na mezinárodní úrovni, je Mezinárodní olympijský výbor. Jeho činnost se však spíše soustřeďuje na konání mezinárodních konferencí a jednání. Na nichž je jednáno o společném postupu v antidopingové politice. Mezi organizace postupující v podobném duchu můžeme zařadit ještě UNESCO a Radu Evropy.

Represivní činnost: zde jednoznačně dominuje organizace WADA , která má za svůj hlavní cíl provádět dopingové kontroly sportovců, testování vzorků a udělování akreditací pro národní antidopingové laboratoře. K dalším represivním složkám patří v některých zemích i orgány činné v trestním řízení. Ve větším množství zemí je totiž nakládání, distribuce a výroba dopingových látek trestným činem.

7.1.2 ZAPOJENÍ ČR DO BOJE PROTI DOPINGU

Problematika dopingů ve světě, ale i u nás je stále složitější. Doping sportovců, již sice u nás neřídí stát, v nových podmínkách se zvýrazněnými tržními principy se však motivace k podvodu zvanému doping nijak nesnížila. Pokrok ve farmacii a syntéze nových látek a v nových systémech zneužívání běžných léků je s určitým odstupem sledován pokrokem v analytických metodách antidopingových laboratoří i metodice dopingové kontroly. (<http://vitainfo.cz/eshop/detail.php?idzb=187>)

Česká republika po vzniku svého nového právního statutu v roce 1993 musela opětovně ratifikovat mezinárodní dokumenty týkající se boje proti dopingům. Nejdůležitějšími dokumenty přijatými Českou republikou jsou:

- Evropská antidopingová úmluva č.135 z roku 1989
- Mezinárodní úmluva proti dopingům ve sportu UNESCO z roku 2005
- Světový antidopingový kodex z roku 2003

Jejich přijetím se ČR zavázala k dodržování všech podmínek boje proti dopingům v těchto smlouvách. Zároveň se může spolupodílet na vytváření programů k potírání dopingů. Získala i akreditaci k provozování Antidopingové laboratoře s mezinárodní účinností.

Byl zřízen Antidopingový výbor ČR. Jeho zřízení, se datuje k roku 2000. Je nástupnickou organizací občanského sdružení stejného názvu z roku 1993. Mezi jeho hlavní úkoly patří prevence, koncipování a vytváření zákonných prostředků v boji proti dopingům, koncipování výchovných programů. Monitorování sportovní činnosti vybraných sportovců za účelem stálé kontroly dodržování pravidel o zákazu dopingů. A plánování a provádění dopingových kontrol při soutěžích i mimo ně. (http://www.antidoping.cz/documents/rocní_zprava_komentar.doc)

Organizací, která se stará o tuto problematiku z hlediska mezinárodní spolupráce, je Český olympijský výbor. Jeho činnost je zaměřena na teoretickou stránku boje (konference, preventivní letáky apod.)

Nemalá část odpovědnosti leží i na trenérech a vychovatelích sportovní mládeže. Ti působí hlavně v oblasti etické. Vychovávají své svěřence k propagaci a dodržování podmínek čistého sportu.

Od roku 2010 je možno doping částečně potírat i po stránce trestního práva. Díky rekodifikaci Trestního zákona č.40/2009 Sb. V tomto předpise je uveden § 288 **Výroba a jiné nakládání s látkami s hormonálním účinkem**

Kdo neoprávněně ve větším množství vyrobí, přechovává, doveze, vyveze, proveze, nabízí, prodá, jinému poskytne nebo podá látku s anabolickým nebo jiným hormonálním účinkem za jiným než léčebným účelem, nebo kdo vůči jinému použije metodu spočívající ve zvyšování přenosu kyslíku v lidském organismu nebo jinou metodu s dopingovým účinkem za jiným než léčebným účelem, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.(Novotný, F. a kol. 2010 str116)

Tento paragraf je průlomovým a řadí nás mezi vyspělé země, kde je boj proti dopingů jednů z priorit. Umožňuje trestně stíhat osoby, kterým doping přináší zisky. Osoby, které podávají sportovcům zakázané látky za účelem lepších výkonů, zároveň je možno stíhat i farmaceutické firmy, které vyrábějí a distribuují takovéto látky.

Je tedy vidět, že Česká republika se snaží o potírání dopingů na nejvyšší úrovni a tato problematika našim činovníkům není cizí. Lze tedy očekávat, že bude docházet ke stále většímu utlumování dopingových problémů. Je třeba upravit ještě zákony týkající se problematiky distribuce tzv. výživových prostředků, kdy stále dochází k výrobě a prodeji přípravků obsahujících zakázané látky a v jejich složení to není uvedeno.

DISKUSE

Při zpracovávání této práce jsem narazil na několik otázek, které z tématu doping vyplynuly.

Proč se doping užívá? Zpočátku se doping využívalo v případech, kdy bylo potřeba celkově zvýšit výdrž organismu při vysokých sportovních zátěžích. Koncem 19. století byl sport věcí amatérů a nadšenců, kteří nemohli absolvovat tak vysoké tréninkové dávky jako dnešní sportovci. Svou roli v tom hrála i neznalost škodlivosti užívání těchto přípravků. Proto se při závodech užívalo doping ke zvýšení vytrvalosti. Později se doping začal užívat k maximalizování výkonu i při vysokých tréninkových dávkách. Nejen pro pocit vítězství, ale svou roli v tom hrála i profesionalizace sportu. Podle výkonnosti a úspěšnosti se odvíjely i odměny sportovců.

Je doping záležitostí masová či nikoliv? Na tuto otázku je těžko nalézt odpověď. Snad nejlépe ji vystihuje anketa konaná na OH v Mnichově, kdy se anonymně přiznalo k doping 68% sportovců. Díky stále dokonalejším metodám antidopingových kontrol se daří tato čísla snižovat. Velmi dobře se osvědčuje i masově vedená kampaň proti doping.

Je doping záležitostí pouze sportovce, nebo zde působí i vnější vlivy? Zde si můžeme odpovědět, že vnější vlivy velmi výrazně do tohoto problému zasahují. Příkladem je v bývalém východním bloku tzv. státní systém doping, kdy se zakázané látky aplikovali již sportovcům v dětském věku a to vše se státním souhlasem. Dalším příkladem jsou „vitamínové doplňky“ produkované farmaceutickými firmami. Podle

studie z USA až 90% těchto výrobků obsahovalo přísady uvedené na Seznamu zakázaných látek.

Je snaha doping potlačovat? Tato snaha je a každoročně sílí. Široká veřejnost je seznamována se zdravotními riziky, s mladými sportovci je diskutováno o této problematice a razí se heslo tzv. Čistého sportu. Vznikají nové organizace k potlačování dopingu a organizace stávající svou činností rozšiřují.

Jsou možnosti s dopingem účinně bojovat? Tyto možnosti jsou a je snaha jich maximálně využívat. Příkladem může být úspěch australských vědců, kterým se podařilo vyvinout metodu k prokázání genového dopingu. Stále se modernizují i antidopingové laboratoře a pracují v nich vynikající odborníci. Jako pozitivní se jeví i snahy vlád o potírání dopingu. U nás se to příkladně projevilo při novelizaci Trestního zákona, kdy byl nově zaveden paragraf týkající se výroby a zneužívání hormonálních přípravků.

Je možné doping úplně odstranit? Toto je velmi složitá otázka na kterou nelze jednoznačně odpovědět. Výrobci farmakologických přípravků ve své snaze co nejvíce zvýšit své zisky budou asi vždy o krok před antidopingovými komisaři. Pokud se však podaří sportovcům vštípit zásady poctivého zápolení, tak šance na ozdravení sportu je veliká.

ZÁVĚR

Při přípravě a zpracování této práce jsem získal mnoho dalších a zpřesňujících informací o dopingové problematice u nás, ale i ve světě. A to nejen o dnešních formách a taktikách podávání nedovolených prostředků a používání zakázaných metod. Ale hlavně, o celosvětové snaze tento nešvar omezit a pokud možno úplně vymýtit ze světa sportu. Snaha jak sportovních, tak i politických orgánů a organizací se ubírá směrem, který by mohl toto zlo potlačit. I přes překážky, kterými jsou kromě samotných nepoctivých sportovců i lobby farmakologických firem, by se mohla dobrá věc podařit. Bohužel u nás stále ještě neexistuje zákon potírající přímo prodej dopingových prostředků. Již však v Trestním zákoně paragraf o užívání dopingu existuje. Je to krok správným směrem k tomu, aby mohl být postihován i prodej. Je to však ještě dlouhá a složitá cesta, kterou budou odpovědní činovníci muset ujít. Metody a prostředky k tomu jsou a i možnost, že kromě sportovní lze využívat i trestní odpovědnost může těmto snahám značně pomoci.

V úvodu své práce jsem se zabíral otázkou, zda je doping problém masový, či záležitost jednotlivců. Po shrnutí všech údajů musím konstatovat, že doping je záležitostí širokého okruhu lidí. Že se s dopingem setkáváme na téměř všech vrcholových sportovních akcích. A co je alarmující zjištění, je to, že doping zasahuje již i do rekreačního sportu. Proto si myslím, že by měl současný trend boje pokračovat a ještě zesílit. Hlavně by se měla zvýšit preventivní činnost, kdy je třeba začít pracovat s mladými lidmi ve sportovních oddílech. Ve školách se antidopingové prevenci věnují pouze okrajově a spíše směřují k protidrogové prevenci. S důrazem na možnosti zdravotních dopadů na organismus. Využít by se ovšem mělo i hrdosti sportovce na

úspěchy získané pomocí své snahy a vůle a ne za pomoci chemie. Aby olympijské heslo **Citius altius fortius**, tedy rychleji, výše a silněji získalo zpět svůj původní význam.

Seznam použité literatury

1. Buzek, M. a kol. Trenér fotbalu““ UEFA licence. Praha: Olympia, 2007 27-038-2007
2. Dovalil, J. a kol. Výkon a trénink ve sportu. Praha: Olympia, 2002 27-050-2002
3. Dušek, R. Sport v Československu. Praha: Olympia 1983 27-029-83
4. Gifford, C. OH od Atén 1894 po Atény 2004. Praha: Fragment 2004 80-7200-907-9
5. Hnízdil, J, a spolupr. Doping aneb zákulisí vrcholového sportu. Praha: Grada publishing 2000 80-7169-776-1
6. Nekola, J. Doping a sport. Praha: Olympia 2000 80-7033-137-2
7. Novotný, F. a kol. Trestní zákoník a trestní řád. Olomouc: Anag 2010 9788072635610
8. Pyšný, L. Doping – rizika zneužití. Praha: Grada publishing 2006 80-247-1702-6
9. Schwarzeneger,A. Encyklopedie moderní kulturistiky. Praha: Beta 2006 80-901703-9-0
10. Suchánek, J. Odvrácená tvář sportu. Praha: Euromedia group 2006 80-242-1621-3

Internetové odkazy

(http://www.antidoping.cz/umluva_unesco.htm) staženo 13.10.2009

<http://www.bodybuilding.cz/index.htm> - Ladislav Pyšný) staženo 6.1.2010

(http://www.bodybuilding.cz/pysny/historie_uzivani_drog_ve_sportu.html) staženo 6.1.2010

(http://www.antidoping.cz/seznam_zakazanych_metod_2010.php 13.10.2009
([antighhttp://www.bikros.cz/Bikros_cj/vysledky/data/doping%20seznam%202010.doc](http://www.bikros.cz/Bikros_cj/vysledky/data/doping%20seznam%202010.doc).)
staženo 16.1.2010

<http://www.doping-prevention.de/cs/substances-and-methods/chemical-and-physical-manipulation/chemic>) staženo 6.1.2010

<http://www.sportvital.cz/cz/k1,111,180-genovy-doping/c950-genova-terapie-a-genovy-doping/>) staženo 6.1.2010

(Žehanová,B. – I Dnes.z 15.8.2006)

0<http://www.svet.czsk.net/clanky/publicistika/csdoping.html>) staženo 2.2.2010
Pacina,V. MF Dnes 14.8.2006)

(Šťastný,O. MF Dnes 28.8.2006)

(Havlík,D. Reportéři ČT ze dne 23.5.2005)

(<http://www.wada-ama.org/>) staženo 13.10.2009

<http://vitainfo.cz/eshop/detail.php?idzb=187>) staženo 18.2.2010

http://www.antidoping.cz/documents/rocni_zprava_komentar.doc staženo 15.3.2010

http://www.antidoping.cz/prubeh_dk.htm) staženo 6.1.2010

http://www.antidoping.cz/prava_sportovce.htm staženo 5.3.2010

http://www.fsps.muni.cz/kapitolysportovnimediciny/17_5.php staženo 5.3.2010